

результату за екраном монітора звісно не досягти. Навіть термін «дистанційне розслідування» говорить про певну «дистанцію» між учасниками допиту. Отримати беззаперечні неспростовні фактичні дані можливо тільки за умов спілкування «очі в очі», застосування тактичних прийомів як емоційного, так і логічного впливу, тактичних комбінацій, що полягають у поєднанні прийомів різних видів. За інших умов матиме місце лише технічна фіксація даних. По іншу сторону монітора слідчому або судді складно розпізнати емоційний, вольовий стан допитуваної особи, її жестикуляцію, міміку, манери, звички, неможливо впевнитися, що на неї не здійснюється впливу та тиску з боку присутніх. Крім того, допитувана особа сприймається слідчим та судом більш відчужено, що може викривити сприйняття інформації та істотно вплинути на прийняття певного рішення.

Втім, ми ніякою мірою не заперечуємо право на існування дистанційного розслідування. Можна сказати, що нововведення у вигляді використання відеоконференції під час допиту може сприяти виключенню маніпулювання щодо затягування процесу досудового розслідування і дозволяє одержати процесуально значущу інформацію у максимально стислі строки. До того ж, використання відеоконференції зв'язку надасть можливість вирішити цілий ряд проблемних питань кримінального судочинства. Проте, дистанційне розслідування не зможе і не повинно повністю замінити традиційну процесуальну форму і повинно застосовуватися лише у виключних випадках.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: - К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 292 с.
2. Книженко С. О. Особливості допиту в режимі відео конференції під час досудового розслідування // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. -№ 1062., серія «Право». – вип..№ 14, 2013 р.
3. Інструкція «Про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції під час судового засідання (кримінального провадження)», затверджена Наказом Державної судової адміністрації України від 15 листопада 2012 року № 155.
4. Коновалова В.Е. Допрос: тактика и психология: [учеб. пособ.] / Виолета Емельяновна Коновалова. – Харьков: Консум, 1999. – 157 с.

Плетенець В.М.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ДВОХ ЧИ БІЛЬШЕ ВЖЕ ДОПИТАНИХ ОСІБ

Стаття 224 КПК України вказує, що слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях [1].

На початку такого допиту встановлюється, чи знають викликані особи одна одну і в яких стосунках перебувають між собою. Свідки попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілі – за давання завідомо неправдивих показань.

Викликаним особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з'ясування яких проводиться допит, після чого слідчим, прокурором можуть бути поставлені запитання. Особи, які беруть участь у допиті, їх захисники чи представники мають право ставити одна одній запитання, що стосуються предмета допиту.

Опитані слідчі ОВС у 61 % випадків визначили проведення одночасних допитів двох чи більше вже допитаних осіб за участю підозрюваних як джерело, з якого найчастіше отримується інформація для висування версій щодо особистості злочинця та проведення подальших слідчих (розшукових) дій. Таким чином, слідчі надають даній процесуальній дії великого значення в отриманні інформації про злочин. Особливого значення одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб набуває при розслідуванні певних кримінальних правопорушень. Так, без проведення одночасних допитів двох чи більше вже допитаних осіб не обходиться більшість кримінальних проваджень, кваліфікованих, наприклад, як хуліганство. За даними кримінальними правопорушеннями слідчому доводиться проводити значну кількість розглядуваних слідчих (розшукових) дій з різними категоріями учасників у свідченнях яких є протиріччя.

Усунення суперечностей у свідченнях допитаних осіб та встановлення дійсного стану речей і визначається метою проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.

Недостатньо добитися того, що б особи, які допитуються, давали однакові свідчення відносно обставин, про які вони раніше повідомили суперечливу інформацію. Важливо виявити, чиї показання відповідають дійсності. При проведенні одночасного допиту слідчому вельми важливо з'ясовувати причини розбіжностей у свідченнях осіб, які допитуються. В умовах цієї слідчої (розшукової) дії відбувається не тільки допит двох осіб по черзі, але й аналіз, а також безперервна конфронтація свідчень. По суті, вказує Р.С. Белкін, очна ставка являє собою процес безперервного порівняння свідчень двох осіб, що одночасно допитуються з негайним використанням слідчим результатів такого порівняння для усунення протиріччя в інформації, що виходить з цих джерел [2, с. 287].

У ході одночасного допиту відбувається психологічний вплив на особу, яка дає неправдиві свідчення. Чим більший авторитет учасника, який говорить правду, тим більший вплив його присутності і слів. Встановлено, що тільки одна присутність авторитетної особи для

підозрюваного утруднює, а іноді і виключає давання неправдивих показань [3, с. 310].

Тактика очної ставки має специфіку, визначену:

- розширеним складом її учасників;
- ускладненим інформаційним обміном;
- сильним психологічним впливом учасників очної ставки один на одного;
- зниженим рівнем прогнозу слідчого;
- можливістю зміни свідчень;
- підвищеним ступенем тактичного ризику [4, с. 203].

Одночасний допит є доволі складною та трудомісткою слідчою (розшуковою) дією, що вимагає неабиякої підготовки від слідчого. Приймаючи рішення про проведення одночасного допиту, слідчий повинен зважити на можливість одержання негативного, протилежного очікуваному результату (особа, що говорила правду, змінює показання на неправдиві). Для того, щоб запобігти такому наслідку і досягти поставленої мети, необхідно спиратися на знання наступних тактичних правил підготовки і проведення:

- у слідчого повинна бути достатня впевненість у тому, що особа, яка дала правдиві показання, не змінить їх на неправдиві під впливом іншої особи;
- бажано, щоб очна ставка була раптовою для особи, що дає неправдиві показання;
- серія очних ставок неправдивої особи з кількома раніше допитаними учасниками дає більший ефект, ніж окрема очна ставка;
- якщо організатор злочинної групи дає неправдиві показання, очні ставки доцільно проводити спочатку між другорядними спільниками. І тільки тоді, коли правду починає говорити хтось із активних учасників групи, можна провести очну ставку між ними і організатором із дотриманням вищезазваних умов;
- як правило, запитання потрібно ставити спочатку особі, яка говорить правду;
- спочатку ставлять запитання про менш суттєві обставини чи суперечності;
- особі, яка діє правдиві показання, пропонують деталізувати їх (детальні показання більше впливають на неправдиву особу);
- у контрольованих слідчим межах допускається суперечка між учасниками очної ставки, яка іноді допомагає виявити злочинну обізнаність одного з учасників. [3, с. 311].

Вивченням судово-слідчої практики нами встановлено, що більшість проведених одночасних допитів проводилось на кшталт допиту однієї особи у присутності іншої, без застосування відповідних тактичних прийомів, без усвідомлення кінцевої мети розглядуваної слідчої дії, що

свідчить про відсутність підготовки до проведення та планування розслідування. Це, на нашу думку і може бути основною причиною недосягнення слідчими мети одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.

Таким чином, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб є важливою, досить часто незамінною будь якою іншою, слідчою (розшуковою) дією, що проводиться за значною кількістю кримінальних проваджень.

Це визначає потребу слідчих у належному рівні знань щодо тактики її проведення, передбачення сценарію розвитку подій під час одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб та їх значення для провадження. Одночасний допит є доволі складною та трудомісткою слідчою (розшуковою) дією, що вимагає неабиякої підготовки від слідчого.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.: Одиссей, 2012.– 360 с.
2. Белкин Р.С. Курс криминалистики: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. В 3-х томах. Т. 3. - М.: Юристъ, 1997. - 480 с.
3. Криміналістика : підручник / [В.Д. Берназ, В.В. Бірюков, А.Ф. Волобуєв]; за заг. Ред.. А.Ф. Волобуєва; МВСУкраїни, Харк. Нац. Ун-т внутр. Справ. – Х.: ХНУВС, 2011. – 666 с.;
4. Шепитько В. Ю. Криміналістика: курс лекцій. – 2-е изд., перераб. и доп. / Шепитько В. Ю. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 368 с.

Порошин Д.Ю.

судовий експерт, директор
Дніпропетровського науково–дослідного
інституту судових експертиз

ВИЯВЛЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ З ВИКОРИСТАННЯМ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ЕКСПЕРТА-ЕКОНОМІСТА

Відповідно до процесуального законодавства висновки судових експертів є одним із джерел доказів. Відповідно до ст. 242 КПК України, не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права. Таке визначення встановлює межі компетенції експерта, тому як знання в галузі права не належать до спеціальних.

Неприпустимо призначати експертизи у випадках, коли з'ясування певних обставин не потребує спеціальних знань, а також порушувати перед експертом правові питання, вирішення яких віднесено законом до компетенції суду (зокрема щодо вини, неосудності чи недієздатності особи тощо).

У сучасній теорії експертизи судово-економічна експертиза відноситься до класу судової документалістики і ґрунтується на дослідженні слідів відображення і закономірності утворення в документах